

DOL
L.

Ο
ΚΑΛΠΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΕΝ ΤΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΑ

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πανοθιολ. J.
A. Douglas ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Southwark
ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουά-
ριας, τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως, τοῦ Ιπτροπολίτου
Τραπεζοῦντος, τεῦ Ἀρχιεπισκόπου
Συρίας καὶ πολλῶν διακεκριμέ-
νων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πο-
λιτικῶν τῶν Ἀνατολικῶν καὶ
Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, Ι^η
Μαρτίου (ν. ἡ.) 1920.

ΕΩΣ ΠΟΤΕ :

1920

«Καὶ εἶδον, καὶ ἴδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ δὲ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, δνομα αὐτῷ δὲ θάνατος, καὶ δὲ ἄδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῷ καὶ εἰδόθη αὐτοῖς ἔξουσία κτείναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ρομφαῖᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς» ('Αποκάλυψις στ'. 8.)

‘Η ἀνακαλουμένη ὑπὸ τῶν ὀλίγων τούτων ἀπλῶν λέξεων ὅπτασία ὑπερβαίνει τὴν φαντασίαν μας. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκονίσωμεν οὔτε τὸν θάνατον καλπάζοντα μὲ ἔξουσίαν πρὸς τὴν σφαγὴν, οὔτε τὸν ἄδην, δστις τὸν ἀκολουθεῖ, καὶ δστις πλήσσει μὲ τὴν φρίκην τοῦ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ δσους διέφυγον τὴν μάχαιραν, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους τὰ ἄγρια θηρία καταβροχθίσουν ἐξ ἵσου καὶ τὰ θνήσκοντα λείψανα καὶ τὰ ἥδη νεκρά!

‘Αλλὰ πράγματι δὲ καλπασμὸς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου ἥρχισεν πολὺ πρὸ δὲκτὸ ἑκατονταετηρίδων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ασίας καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν. “Ἐφθασεν εἰς τὸ κορύφωμά του κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον. Δὲν ἔπαυσε μὲ τὴν ἀνακωχὴν.

‘Η ὑπερτάτη φρίκη, τὴν ὅποιαν ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ δὲ νοῦς μας, πραγματοποιεῖται εἰς τὰς τελευταίας της πράξεις, ἐνῷ εἴμεθα ἐνταῦθα συνηθροισμένοι.

Ποία ἡ ἔξήγησις τῶν αἰφνιδίων ἐκείνων ποταμῶν αἷματος, οἱ ὅποιοι κατὰ διαλείμματα κατὰ τὴν

(2)

τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα διεμόρφωσαν ἐν τῇ υλόφρονι Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ σχεδὸν δημοσίαν βεβαιότητα ὅτι ἐξ υπολογισμοῦ ἐθανατώθησαν ύπερ τὸ ἐν ἔκατον μύριον Ἀρμένιοι, Ἑλληνες καὶ Σῦροι;

Πῶς ἐξηγοῦνται αἱ θανατηφόροι ἐκεῖναι πορεῖαι, κατὰ τὰς ὅποιας, ώς ὁ Γερμανὸς αὐτόπτης μάρτυς *Wengel* λέγει, «αἱ ὅλονεν ἐλαττούμεναι ὅμαδες τῶν θυμάτων ὠδηγοῦντο ἀκαταπαύστως γυμνόποδες ἑκατοντάδας μιλλίων ύπὸ καυστικὸν ἥλιον, διὰ μέσου πετρωδῶν στενοπορειῶν, ἀνὰ πεδιάδας ἀχανεῖς, ἐξησθενημέναι ύπὸ τοῦ πυρετοῦ, διὰ σταθμῶν ἡμιτροπικῶν εἰς ἔρημον ὄλεθρον, ὅπου ἀπέθνησκον σφαζόμεναι ύπο Κούρδων, ληστευόμεναι ύπὸ χωροφυλάκων, τυφεκιζόμεναι, κρεμάμεναι, δηλητηριαζόμεναι, μαχαιρωνόμεναι, θεριζόμεναι ύπὸ ἐπιδημῶν, πνιγόμεναι, ἀποθνήσκουσαι ἀπὸ τὸ ψυχος, τὴν δίψαν τὴν πεῖναν, τὰ δὲ σώματά των ἀφίνοντο νὰ σαπίσουν ἢ νὰ καταβροχθισθοῦν ύπὸ τῶν θηρίων;»

Πῶς δύνανται νὰ ἐξηγηθοῦν αἱ μεθοδικαὶ δολοφονίαι αἱ λαμβάνουσαι χώραν ἀπὸ Νοεμβρίου τοῦ 1918, αἱ συμβαίνουσαι σήμερον σφαγαὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀδάνων, τὰ θύματα τῶν ὅποιων ἦδη ύπερβαίνουν τὰς 15 χιλιάδας χριστιανῶν καὶ πολὺ δυνατὸν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων νὰ ἀριθμηθοῦν εἰς 200,000;

Τὸ νὰ καταγγέλῃ τις ἐν ἔθνος ἵσως εἶνε ἀδύνατον, ἀλλὰ νὰ καταγγέλῃ ἡ θικόν τι σύστημα εἶναι καθῆκον.

«Αν, ως ὁ κ. «*Pocock*» τὴν περιέγραψε πρὸ 160

(3)

ετῶν, ἡ Ὀμωμ. Αὐτοκρατορία εἶναι, καὶ ᾧτο πάντοτε, τὸ «Κράτος τοῦ Γόου», ἀν ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος τὸ Τουρκικὸν ἔθνος δὲν παρεφρόνει συνεπίᾳ παροδικῶν παροξυσμῶν φανατισμοῦ, ἀλλ' ἐσκληρύνθη μὲ τὴν πολυχρόνιον ἥδη ἔξιν τῆς σφαγῆς, ἀν ὑπὸ τὸν ἐφιάλτην, τὸν ὅποιον μᾶς γεννοῦν σοβαραὶ καὶ ἀξιόπιστοι ἐκμέσεις, οἵτινες αἱ ἐκδούμεισαι ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἡμετέρου λόρδου *Brace*, ὅπισθι χωροῦμεν πρὸ τοῦ κολοσσοῦ τῆς θηριωδίας, πρὸ τῆς ὅποιας ὁ ἀπὸ κρανίων κατεσκευασμένος μυθώδης θρόνος τοῦ Ταμιρλάνου καταντῷ μηδαμινότης, ἀν ὅμιλοῦμεν περὶ τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ νεανιῶν, οἵ ὅποιοι κατεκρεουργήθησαν, περὶ τῶν δεκάδων χιλιάδων βρεφῶν, τὰ ὅποια κατεπατήθησαν ὑπὸ τοὺς πόδας ἀνθρώπων καὶ ἵππων, περὶ τῶν μυριάδων γυναικῶν καὶ μικρῶν παιδίων, τὰ ὅποια ἀπέθανον ἐν ἀνεκφράστῳ αἰσχύνῃ καὶ πόνῳ καὶ τὰ σώματά των ἡκρωτηριάσθησαν μετ' ἀκαταλήπτου θηριωδίας κατόπιν παρατεταμένου θανάτου· ἀν μόνον τὸ παρελθὸν θέρος οἱ ἔλληνες πρόσκοποι Ἀϊδινίου πνιγόμενοι ἀπὸ δάκρυα, προσεπάθουν ἐν τούτοις νὰ τραγουδήσουν τὸν Ἐθνικόν των "Υμνον, καθ' ὃν χρόνον ἀπέθησκον τρομερὸν θάνατον μᾶλλον παρὰ νὰ ἀτιμάσουν τὴν πίστιν καὶ τὸ ἔθνος των, ἀν μόνον κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα 140 μικρὰ ἀρμενόπεδα ἄρρενα ἐμανδρίσθησαν εἰς μίαν οἰκίαν πρὸς σφαγὴν, τοῦρχός τις ἀρχηγὸς ώδήγει τὴν χεῖρα τοῦ πενταετοῦς υἱοῦ του νὰ κόψῃ τὸν λαιμὸν ἐνὸς βρέφους ἀρμενίου

(4)

καὶ τὸν διέτασσε νὰ γευθῇ χριστιανικὸν αἷμα. ἀν δπουδήποτε ὁ τοῦρκος εἶνε κύριος τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν τοιαῦτα γεγονότα διεπράχθησαν, δια πράττωνται καὶ, ἀν μὴ ίσχυρὰ καὶ ταχεῖα ἐνέργεια ἐπέλθη, βεβαιότατα θὰ ἔξακολουθήσουν νὰ διαπράττωνται, πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἔξήγησίν των, ὅχι εἰς τὴν ἐγκληματικὴν μανίαν ἢ αἰσχρότητα τῶν ὀλίγων, ἄλλ' εἰς τὴν κατάστασιν τῆς διανοητικότητος ἡτις εἶνε κοινὴ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος.

Ἡ μακρὰ ἄλυσις τῶν σφαγῶν Σέρβων, Βουλγάρων, Ἐλλήνων Ἀρμενίων, Σύρων ἥδυνήθη νὰ ἔξελιχθῇ κατὰ τὰ παρελθόντα ἑκατὸν ἔτη μόνον διότι ἡξίουν αἱ σφαγαὶ αὗται τὴν ἐπικύρωσιν μιᾶς δυνάμεως ἐπιγείου, ἡτις ὑπῆρξε πάντοτε ίσχυρὰ ὕστε νὰ ὑψώνῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἔργα τοῦ οὐρανοῦ ἢ νὰ τὸν ὑποβιβάζῃ εἰς πράξεις τοῦ Ἄδου.

Ἡ δύναμις αὗτη εἶνε ἡ Θρησκεία.

Ἡ Ἰστορία μᾶς διδάσκει δτι ἔκαστος θρησκευτικὸς διωγμὸς ἔχει εἰς τὸ βάθος πολιτικὸν τοιοῦτον καὶ δτι ἔκαστος πολιτικὸς διωγμὸς μεταμορφώνεται εἰς θρησκευτικόν. Χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν συγχρόνους ὑποκινητὰς καὶ ἐκτελεστὰς τῶν περιοδικῶν σφαγῶν, τὸ τουρκικὸν ἔθνος ὡς ἐν ὅλον δσονδήποτε ὀπίσω καὶ ἀν εἶναι ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν, ποτὲ δὲν θὰ ἡγείχετο, οὔτε θὰ συνέπραττεν εἰς τοιαύτας φρικαλεότητας, ἀν, ὡς ἀντιλαμβάνονται οὗτοι τὸν Ἰσλαμισμὸν, ὁ Μωαμεθανικὸς νόμος δὲν ἐδικαιολόγει καὶ δὲν ἐπεδοκίμαζεν αὐτούς.

Καὶ θὰ σταματήσω ἐνταῦθα δπως σᾶς παρακα-

λέσω νὰ σημειώσητε προσεκτικά, δτι δὲν κάμνω οἱ-
δεμίαν κατηγορίαγ ἐναντίον τῆς θρησκείας τοῦ ἴσλαμ
καθ' ἑαυτήν. Εἶμαι πρόθυμος νὰ πιστεύσω — καὶ ποῖ-
ος ὑπήκοος τοῦ Βασιλέως Αὐτοκράτορος δὲν θὰ τὸ
πιστεύσῃ — δτι Μωαμεθανοὶ τῶν Ἰνδιῶν περὶ τῶν
ὅποίων οὐδὲν γνωρίζω, θὰ ἀπέρριπτον τὴν τουρκι-
κὴν διαστροφὴν τοῦ ἴσλαμικοῦ συστήματος. Δυνάμε-
θα μόνον νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς γενναιοτάτους ἐξ
αὐτῶν, οἵ ὅποιοι ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ὅπως ὁδη-
γήσουν τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν εἰς τὴν νίκην καὶ
τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν θρίαμβόν της.

· Η πρόχειρος μικρά μου γνῶσις περὶ τῶν Ἱρά-
βων μὲ πείθει δτι τὸ ἀπορρίπτουν. · Έκατομμύρια
Μωαμεθανῶν ἐν Περσίᾳ, Ἰνδίαις καὶ Ἱραβοφώνοις
χώραις μᾶς λέγουν, δτι θεωροῦν τὸν τοῦρκον ώς αἰ-
σχύνην καὶ κίνδυνον διὰ τὸν ἴσλαμισμόν. · Άλλ' ἐὰν
ὑπάρχουν Μωαμεθανοὶ, οἵτινες, διότι, ὁρθῶς ή ὄχι,
ἀναγνωρίζουν τὸν τοῦρκον Σουλτάνον ώς Καλίφην
τοῦ Ἀποστόλου Μωάμεθ, ταυτίζουν ἑαυτοὺς μὲ τὸ
τουρκικὸν σύστημα τοῦ ἴσλαμ, ή ἀπὸ μέρους αὐτῶν
ὑπεράσπισις τοῦ δυσυπερασπίστου δὲν δύναται νὰ
ἐπιτραπῇ ὥστε νὰ διατηρήσουν αὐτὸν ἐν τῇ ὡμότητί
του.

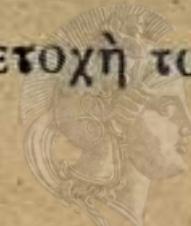
Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ὁ τοῦρκος
θεωρεῖ ἑαυτὸν ἡμικῶς ἐλεύθερον καὶ περισσότερον
ὑπόχρεων νὰ ἔξοντώσῃ τοὺς χριστιανοὺς τῆς αὐτο-
κρατορίας του. · Ο ἴσλαμισμὸς, ὅπως αὐτὸς τὸν ἀντι-
λαμβάνεται εἶνε κυρίως κοσμικὴ αὐτοκρατορία ἰδρυ-
μένη

θεῖσα καὶ κανονιζομένη ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀλλὰχ, τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, καὶ προωρισμένη νὰ ἔκτείνῃ τὰ δοιά της διὰ τοῦ ἔιφους μέχρις οὐ νὴ πρασίνη σημαία της κυματίσῃ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Ὁ μωαμεθανὸς εἶνε ὁ μόνος πραγματικὸς πολίτης της. Εἰς τὰς χώρας τῆς ἔξουσίας ταύτης οἱ ἐθνικοὶ, χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, δὲν δύνανται νὰ μετέχουν τῆς ἀδελφότητος, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ἵσα δικαιώματα μὲ αὐτόν. Ὁ Ἀλλὰχ, δστις δρίζει κάθε σκέψιν, λέξιν καὶ πρᾶξιν, κάθε αἴσθημα καὶ συμβὰν, πλάττει τὸν Μωαμεθανὸν σμφώνως πρὸς τὴν ἴδικήν του καρδίαν, ἵνα εὔρισκηται ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ,(1) ἀλλὰ πλάττει τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀνθρωπότητος διὰ καταδίκην ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ διὰ τὴν κόλασιν εἰς τὴν μέλλουσαν. Δι’ ἓνα τοῦρκον λοιπὸν εἶνε ἀξιωμα, δτι ὁ Μωαμεθανὸς ἀνήκει εἰς διάφορον τάξιν δημιουργίας ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις· καθὼς ὁ ἀνθρωπος διαφέρει ἀπὸ τὸν χοῖρον, οὗτος ὁ Μωαμεθανὸς διαφέρει ως πρὸς τὰ νεῦρα ἀπὸ τοὺς μὴ Μωαμεθανούς.

Κατ’ ἀκολουθίαν ἐν τῷ τουρκικῷ ἴσλαμισμῷ δὲν ὑπάρχει νόμιμος χῶρος διὰ τοὺς ἀπίστους. Ο μουσουλμᾶνος δύναται χάριν ὠφελείας νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν χωρῶν τῶν ἔξω τῶν καθιερωμέ-

(1) Salaam ή λέξις Moslem εἶνε η παυθητ. μετοχὴ τοῦ ρήμα. aslama

νων ύπὸ τῆς ἴδιας του κυριαρχίας. Ἔγεινεν ἀπαξ τοιαύτη συνθήκη, πρέπει νὰ τηρηθῇ ἐντίμως. Οἱ Εὐρωπαῖοι χριστιανοὶ δύνανται νὰ διάγουν ἀσφαλῶς ἐν τουρκίᾳ. Ἀλλ' ὅταν τὸ «*Jehad*», ὁ ἵερος πόλεμος, κηρύσσεται ἔρχον τοῦ πιστοῦ μουσουλμάνου εἶνε νὰ σφάζῃ ὅλους, ὅσοι ἀνθίστανται εἰς τὸ ἔιφος τοῦ ἰσλάμ, πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ἔξιλοθρεύσῃ τελείως ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸν πολυθεϊστὴν καὶ τὸν εἰδωλολάτρην. Ἐὰν δομως ὁ χριστιανὸς ἢ ὁ ιουδαῖος ὑποταγῇ, πρέπει νὰ σωθῇ, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ τὸ «*κτῆνος*», ὁ ραγιᾶς τοῦ ἀληθοῦς πιστοῦ.

Προσέξατε δὲν λέγω ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἰσλαμισμὸς, δπως ὁ Μωάμεθ τὸν διεκήρυξεν, δπως ὁ Ἰνδὸς, ὁ Ἀραψ, ὁ Πέρσης τὸν πιστεύει, ἀλλὰ θέλω νὰ εἰπω ὅτι εἶνε ὁ ἰσλαμισμὸς, ώς ὁ τοῦρκος τὸν ἀντιλαμβάνεται, λησμονήσας τὰ εὐγενῆ διδάγματα, τὰ ὅποια ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ ἀραβοῦ. Ἰδοὺ ὁ ἰσλαμισμὸς ἐν τῇ σκληρᾷ καὶ περιφρονιτικῇ του μισαλλοδοξίᾳ, τὸν δποτον, ὅταν, ἀναλαβόντες τὸ ἔργον τῶν Καλιφῶν τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ, οἱ ὄσμανλῆδες σουλτᾶνοι κατέστρεψαν τὴν Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὴν καρποβριθῆ μητέρα τοῦ Δυτικοῦ μας πολιτισμοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν μητρόπολιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐστησαν τὴν ἡμισέληνον ἐπὶ τοῦ ἀπαραμίλλου θόλου τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν ἀρχαῖον μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ τοῦρκος ἐνήργησε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἀτυχεῖς χριστιανοὺς, τοὺς ὅποίους ἐκυρίευσεν. Οὐδεμία γλῶσσα δύναται νὰ ἀπεικονίσῃ

τὰς ἀνεκφράστους ώμοτητας τῆς «σκλαβιᾶς», ὑπὸ τὴν δποίαν "Ελληνες, Σλαῦοι, Ἀρμένιοι, Σύροι καὶ Ἀσσύριοι, οἵτινες πρὸ πέντε αἰώνων — ὅχι, πολλοὶ ἔξ αὐτῶν πρὸ ὀκτὼ αἰώνων — κατήντησαν οἱ εἶλωτες τοῦ τουρκικοῦ ἴσλαμισμοῦ, μόλις κατώρθωσαν νὰ μὴ καταστραφοῦν ἐντελῶς, καὶ δεστις ἴσλαμισμὸς μετέβαλεν εἰς μεγάλην ἔρημον τὰς ἴστορικὰς ἔκείνας χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀκόμη χαρακτηριστικῶς ἐλληνικὰς, καὶ αἵτινες ὑπῆρξαν ποτὲ αἱ πλουσιώταται, αἱ πολυπληθέσταται καὶ προοδευτικώταται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἔχει κατασυντρίψει τὰ ὄλοντεν ἔξαφανιζόμενα ἀπομεινάρια τῶν ἀρχαίων της πληθυσμῶν, ἕως ὅτου ὑπελείφθη εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας μόνον ἡ φυσική των ἴδιοφυῖα καὶ ἡ χριστιανικὴ πίστις, χάριν τῆς δποίας ἐμεώρησαν κέρδος νὰ διατηρηθοῦν ἔστω καὶ χειρότεροι σκλάβων.

Δι' ὅλων ἔκείνων τῶν ταλαιπωρημένων ἐτῶν ζωῆς ἐν θανάτῳ καὶ θανάτου ἐν ζωῇ, ἡ ἀπλῆ ἐκφώνησις ἐκ τοῦ κορανίου «οὐδεὶς Θεὸς ἐκτὸς τοῦ Ἀλλὰχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ προφήτης του»(2) θὰ τοὺς καθίστα ἐλευθέρους πολίτας τῆς ἴδιας των πατρίδος. Τῇ δε κακεῖσε — ως μορτυροῦν οἱ ἀξιολύπητοι. Σταυριῶται, οἱ οὗτως ὀνομαζόμενοι τοῦρκοι, οἵτινες ἐν κρυπτῷ ἀκόμη τιμοῦν τὰ Σύμβολα τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ ἀπόγονοι ἔκεινοι τῶν χριστιανῶν,

(2) Ar Ressul τ. Ξ. Ἀπόστολος.

(9)

οἱ ὅποιοι εἰς παρελθούσας καὶ λησμονηθείσας γε-
νεὰς κατεβλήθησαν ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν καὶ ἔκλι-
ναν τὸ γόνυ ἄλλ' οὐχὶ καὶ τὴν καρδίαν εἰς τὸν ἰσλα-
μισμὸν — τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ ἦτο περισσότερον
ἢ ὅσον νὰ τὸ φέρῃ τὸ σαρκίον, καὶ ὁ τύρανος ἔκέρ-
διξε τοὺς προσηλύτους του. Ἐχει οὗτος ἔκβιάσει
τοιαύτας ἐκφωνήσεις διὰ τῶν χειλέων ἀπὸ μυριάδας
κατὰ τὰ παρελθόντα ὄλιγα ἔτη. Καταγίνεται καὶ σή-
μερον νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἴδιαν ἀπὸ ἄλλους.

μερον να αποσπασῃ τὴν ιειαν, αλλα
'Αλλὰ ἀν και ἡναγκάσθησαν νὰ πληρώσουν πλή-
ρη τὴν ποινὴν διὰ τὴν πίστιν των ὅχι μόνον ὅσον
ἀφορᾶ τὰ ὑλικὰ, τὰ ὅποια θεωρεῖ πολύτιμα ὁ κό-
σμος, ἀλλὰ και ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἔκεινα, τὰ ὅποια
εἶνε ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ἐν τῇ γνώσει, ἐν τῇ ἐλευθε-
ρίᾳ νὰ κινώμεθα πρὸς ὑψηλὰ ἴδεώδη, ἐν τῇ δύναμει
νὰ μετέχωμεν τῆς προόδου, νὰ βοηθῶμεν εἰς τὴν βελ-
τίωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ἔχουσι πληρώσει εὐχα-
ρίστως, τὴν ἔχουσι πληρώσει ἀληθῶς μὲ πληρωμὴν
μακροχρόνιον και μὲ τὰς βραδείας σταγόνας τοῦ αἱ-
ματος τῆς καρδίας των, σχεδὸν μέχρι τοῦ τελευταί-
ου κοδράντου.

Οἱ Ἑλλῆνες, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ἀσσύριοι, ἐπὶ πέντε
τε ἥ δκτῷ αἰῶνας δεμένοι σφικτὰ εἰς τὴν κόλασιν,
ὅπου ἐσύρθησαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν των, ὑπέφε-
ρον ὅλας τὰς βασάνους καὶ στερήσεις τοῦ κάτω κό-
σμου, ἀπεστερήθησαν «τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ εὐχαρί-
στου ἀέρος», ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦρκος ὑπῆρξεν ἀνίκα-
νος νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ τὴν μνήμην, ἥν εἶχον τοῦ πα-
ρελθόντος των καὶ τὴν ἐλπίδα διὰ τό μέλλον των.

Ἐφύλαξαν ἑαυτοὺς πιστοὺς καὶ εἰς τὸ ὄνομά των καὶ εἰς τὴν πίστιν των.

Αἱ ἀπειράριθμοι ἑκατόμβαι τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος ἀποτελοῦν φρίκην ἐντονωτέραν οὐχὶ ὅμως φοβερωτέραν, περισσότερον ἀηδῆ, οὐχὶ ὅμως περισσότερον ἐκπληκτικὴν ἀπὸ τὰ πάντοτε ἔκτεταμένα καὶ παρατεταμένα μαρτύρια ἐκεῖνα. Φέρουν ώς ἐπιχείρημα τοῦ ὅτι ὁ τοῦρκος εἶνε ἀνεξίθρησκος, διότι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔξωντώθησαν. Ἀνεξίθρησκος! Ἡ τουρκικὴ ἀνεξίθρησκεία εἶνε ἡ ἀνοχὴ τῆς σπάθης κρεμαμένης ἀπὸ τρίχα, ἡ ἀνοχὴ τοῦ κυρίου, ὅστις ἀνέχεται νὰ βλέπῃ τοὺς σκλάβους του νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἐργάζωνται ὑπὸ τὸ φόβητρον τοῦ πάντοτε παρόντος θανάτου.

Ἄν οἱ χριστιανοὶ, οἱ οραγιάδες τῆς τουρκίας ἐπετράπησαν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν γενέθλιόν των, ἐπετράπησαν διότι ὁ κατακτητής των εἶχεν ἀνάγκην καὶ αὐτῶν καὶ τῶν γυναικῶν των, τῶν υἱῶν καὶ μηγατέρων των, χάριν τοῦ συμφέροντος ἥ καὶ τῆς ἡδονῆς του. Ἀληθῶς τοὺς μετεχειρίσμη ώς τὰ ὑποζύγιά του. Τοὺς ἔστιγμάτιζε μὲ δυσαρέστους συνηθείας ἐνδυμασίας καὶ ἀγωγῆς, συμπτώματα βαθυτέρας πιέσεως. Τοὺς ἐπέβαλε νὰ πληρώνουν ἐτησίους φόρους, διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν δποίων τοῖς ἔχωρήγει τὴν ἀδειαν νὰ ζήσουν ἀκόμη ἐν ἔτος. Ράπισμα εἰς μουσλουμᾶνον ἐπληρώνετο διὰ θανάτου. Μαρτυρία χριστιανοῦ κατὰ μουσουλμάνου δὲν ἡδύνατο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Ἐκατὸν τοιοῦτοι σκληροὶ νόμοι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς οραγιάδες δὲν ἥσαν τίποτε ἀπέναντι

(11)

τοῦ κορυφώματος τῆς ωμότητος τοῦ «φόρου τοῦ αἵματος» ἢ μνήμη τοῦ δποίου ἐπέρχεται εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ώς ἢ μνήμη ἐνσάρχωμένου δαίμονος.

Καθ' ἔκαστον πέμπτον ἔτος, κατ' ἐκλογὴν τοῦ Σουλτανικοῦ πράκτορος οἱ Ἑλληνες πατέρες καὶ μητέρες ὕφειλον νὰ παραδώσουν ἐν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ τέκνα των, κάτω τῶν πέντε ἔτῶν, καὶ ὕφειλον νὰ γνωρίζουν ὅτι τὸ παρέδιδον διὰ πάντα, τὸ παρέδιδον νὰ ἐκγυμνασθῇ ώς μουσουλμᾶνος στρατιώτης, νὰ ξήσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ Γενίτσαρος.

Τὸ μέσον τῆς καταπιέσεώς των κατεσκευάζετο ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν χριστιανῶν αὐτῶν.

Εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ τοῦρχος κύριός των ἐνεδύετο μὲ τὸ μαλλίον των, ἐπινε τὸ γάλα των, ἐτρωγεν αὐτὴν τὴν σάρκα των καὶ τοὺς ἔσφαζεν κατὰ βούλησιν. Ἐὰν δὲν τοὺς ἐξωλόθρευσε, τοῦτο ὕφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῇ ἀνικανότητί του πρὸς τὸν πολιτισμὸν — διότι ὁ τοῦρχος παραμένει ἐν τῇ νομαδικῇ καταστάσει μὲ ίδιοφυῖαν μόνον πρὸς καταστροφὴν — δὲν ἥδυνατο νὰ κάμῃ χωρὶς αὐτοὺς, καὶ ὅτι ὁ ισλαμισμὸς, ώς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζε τὸ ἀπέτρεπε.

Τοιουτορόπως ἡ μακρὰ τραγωδία ἐξελίσσετο ἐως ὅτου πρὸ ἑκατὸν ἔτῶν ἡ διάθεσίς του μετεβλήθη.

Οτε ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἡ τουρκικὴ δύνασμις ἐξησύνει καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἐνεδυναμοῦτο, ἐστράφη μὲμανίαν πρὸς τοὺς

ύποδούλους, τοὺς δόποίους ἐφοβεῖτο διδαχθεὶς ύπὸ τῆς σκληρᾶς του συμπεριφορᾶς.

Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἑλληνες τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ἐτόλμησαν ν' ἀγωνισθοῦν ύπὲρ τῆς ἐλευθερίας των καὶ ἡλευθερώθησαν. Ἐντὸς μιᾶς καὶ μόνης ἑβδομάδος ἐκρέμασεν ἔξω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τὸν συμβολικὸν ἀρχηγόν των, τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, γέροντα εὐγενῆ, κατὰ τὴν ημέραν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ ἐσφαξε 200,000 Ἑλλήνων, ἄνδρας καὶ γυναικας, ἄρρενα καὶ θήλεα, βρέφη εἰς τὸ λίκνον, εἰς τὴν Σιμύρνην, Χίον καὶ Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκτοτε ἐσκληρύνθη ἀδυσωπήτως καὶ ἀνηλεῶς ἐν τῇ ψυχρᾷ, σταθερᾷ καὶ προμελετημένῃ πολιτικῇ του πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν.

Αἱ ωμότητες ἐναντίον τῶν Βουλγάρων τοῦ 1876, αἱ ἐν Μακεδονίᾳ ἀτιμίαι, αἱ σφαγαὶ αἱ σχεδιασθεῖσαι καὶ ἐκτελεσθεῖσαι ύπὸ τοῦ Ἀβδούλ Χαμῆτ, αἱ σφαγαὶ τῶν Ἀδάνων καὶ αἱ ἄλλαι, αἱ γενόμεναι ύπὸ τῶν νεοτούρκων, τῶν ἐρυθροτέρων κληρονόμων τοῦ Ἐρυθροῦ Σουλτάνου, τὸν δόποιον οὗτοι ἐξεμρόνισαν, ὅλα ταῦτα δὲν ἦσαν παρὰ ἐπεισόδια στερεοτυποῦντα τὴν πολιτικήν των.

Οἱ μέγας δὲ πόλεμος παρουσίασε μίαν αὐτόδηλον συστηματοποιημένην ἐπιχείρησιν, ᾧνα φέρωσι τὴν πολιτικήν των εἰς τὸ καρύφωμά της, τὸ πρᾶγμα ἐπιβεβαιοῦται καὶ δὲν ἐπιδέχεται συζήτησιν.

(13)(

·Ιδοὺ η̄ οὐσία τοῦ ζητήματος(3) δπως ὁ κύριος
Morg:ntau —Πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολι-
τειῶν ίουδαιος ὁ ἴδιος — ἔξαγγέλλει τὴν κατηγορίαν:
«Ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι μουσουλμᾶνοι ἀρχηγοὶ ἔσφαζον
τοὺς ραγιάδες, δὲν θὰ ἀπέμενε χριστιανικὸν ζῆτη-
μα ἐν τουρκίᾳ. Τὸ λάθος ἦτο τρομερόν. Οἱ σημερι-
νοὶ τοῦρχοι πολιτικοὶ πρέπει νὰ τὸ ἐπανορθώσουν.
·Ηθελον νὰ ἔξιλορθεύσουν ἀπαντας τοὺς Ἐλληνας,
Συρίους, Ἀρμενίους καὶ ἄλλους χριστιανοὺς καὶ νὰ
οὐδηγήσουν μουσουλμάνους εἰς τὰς οἰκίας των. Οὐ-
τως ἡ τουρκία ἐπὶ τέλους θὰ ἀπέβαινεν ὅλοτελῶς
μουσλουμανικὴ καὶ τουρκικὴ. Τούτου γενομένου, ὁ
ὑπόλοιπος μουσουλμανικὸς κόσμος, Ἀραβες, Ἀφρι-
κανοὶ, Πέρσαι Μουσλουμάνοι Τουρκομάνοι καὶ Ἀφ-
γανοὶ, Μογγόλοι καὶ Ἰνδοὶ θὰ προσελκύοντο πρὸς
τὴν ἐν Κωνσταντινούπολει Καλιφείαν, θὰ ἀνεγεννᾶτο
ὁ τουρκικὸς ισλαμισμὸς, ὁ δποῖος θὰ ὑπερέβαλλε
τὴν Αὐτοκρατορίαν τοῦ Σουλεϊμᾶν τοῦ μεγαλοπρε-
ποῦς καὶ θὰ ἐκυριάρχει τοῦ κόσμου

Διὰ τοῦτο ὁ Ἐμβέρος, ἀκμαῖος ἀπὸ τὸν καθαρ-
μὸν τοῦ προσκυνήματός του ἐν Μέκκᾳ, διεκήρυξεν ὅτι
δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ τοὺς χριστιανοὺς, ἐντὸς μουσ-
ουλμανικῆς χώρας καὶ ὁ Ταλὰτ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ
1918 πρόθυμος νὰ σταχυολογήσῃ καὶ τὰ δεύτερα

(14)

χόρτα τοῦ θερισμοῦ, τὸν δποῖον αὐτὸς ἐθέρισε καὶ καυχώμενος ὅτι θὰ διηυθέτει τὸ ζήτημα ἀπαξ διὰ παντὸς, ἔγραψεν ἴδια χειρὶ διάταγμα, δπως δλοι οἱ Ἀρμένιοι ὁμομανοὶ ὑπήκοοι τῆς χώρας, ἀνω τῶν πέντε ἑτῶν, μεταφερθοῦν ἔξω τῶ πόλεων καὶ σφαγοῦν». Δύνασθε νὰ ἴδητε τὸ αὐτόγραφον δμοιότυπον τοῦ ἔγγραφου μὲ τὰ αὐτόγραφα εἰκοσάδος δλης, ἐμπορικοῦ τύπου, ἐφαμίλλων ἔγγραφων, σύντομον, γυμνὸν καὶ ἀναίσχυντον, εἰς τὸ τρομερώτατον ἀπὸ πολλὰ τρομερὰ βιβλία, τὰ δποῖα σηκώνουν τὴν ἄκραν τῆς αὐλαίας, ἡ δποία ἔπρεπεν αἰωνίως νὰ κρύπτῃ τὴν ἀνέκφραστον φρίκην διὰ πράγματα, τὰ δποῖα οὔτε σεῖς οὔτε ἔγῳ δυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν [— Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ναῖμ βέη —] Τοῦρκος ὑπάλληλος ὡς ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῆς μετατοπίσεως ἐπιτροπῆς ἐν Χαλεπίῳ, τοῦ δποίου ἡ ἀγανάκτησις ἔφθασε σχεδὸν εἰς παραφροσύνην ἐιεκα τῶν θηριωδῶν (τὰς δποίας ἐκλήθη νὰ διοργανώσῃ). Ὁ Ταλαάτ, ὁ Ἐνβέρ, ὁ Χαλήλ, ὁ Χακκή, ὁ Μουσταφᾶ Χαλίλ Ἀβδούλ Χαλίκ καὶ οἱ λοιποὶ λέγονται ὅτι εἶναι ἐλευθερόφρονες.

Ἐὰν ἀμιβάλλετε ὅτι ἡ ἔξήγησις τοῦ διατὶ τὸ τουρκικὸν ἔθνος ἐν συνόλῳ ἐπεδοκίμασεν, ἐπεκύρωσε καὶ ἔξετέλεσε τὸ διάταγμά των πρέπει νὰ εὔρεθῇ εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς λόγους, οἱ δποῖοι διοικοῦν τὴν τουρκικὴν διανοητικότητα, ἐνθυμηθεῖτε ὅτι

κατὰ τὸν τουρκικὸν θρσκευτικὸν νόμον, δστις παρ’ ὅλην τὴν πανηγυρικὴν κωμωδίαν τοῦ Χαμητικοῦ Συντάγματος ἐπικρατεῖ ὅπου ὁ τοῦρκος διοικεῖ, ἢ τιμωρία τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Ἰσλαμισμὸν εἶναι θάνατος, ἢ ἔξετάσατε τὴν προσευχὴν, ἢτις ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὰ χείλη τῶν τουρκοπαίδων καθ’ ἑκάστην «^{Ὄ!} Ἀλλὰχ, ἔξαλειψον τοὺς ἔχθρούς σου τοὺς ἀπίστους (δηλ. τοὺς χριστιανοὺς) καὶ εἰδωλολάτρας. Ὁρφάνευσον τὰ παιδία των, καὶ μόλυνε τοὺς οἴκους των. Οἱ πόδες των ἀς τρέμουν, δίδε εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς γυναικας των τὰ τέκνα των, τὰς οἴκογενείας των, τοὺς ἀδελφούς των, τοὺς φίλους των, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ τὴν φυλήν των τὸν πλοῦτον των καὶ τὰς γαίας των ώς λείαν εἰς τοὺς Μουσλουμάνους.» Ο χαρακτὴρ ἐνὸς ἔθνους διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν οἴκογενειῶν του καὶ τῶν σχολείων του. Καθὼς ἔκαστος Δυτικὸς Εὐρωπαῖος, ἀδιάφορον ἀν ἀρνεῖται τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ δὲν παραδέχεται τὴν ἡθικὴν της, κατέχεται ὑπὸ τῆς ἴδεας, ὅτι ἀπαντες εἴμεθα ἵσα ἐλεύθερα μέλη παγκοσμίου ἀδελφότητος, τοιουτορόπως καὶ ὁ τοῦρκος κατέχεται ἀπ’ αὐτῆς τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ὑπὸ τῆς ἴδεας ὅτι ὁ χριστιανὸς οαγιᾶς εἶναι κατωτέρας καταγωγῆς, ἀνάξιος ἵσης ἀδελφωσύνης εἰς τὰ ὑλικὰ καὶ πνευματικὰ, μέλος ἴδιαιτέρας φυλῆς, τὸ νόμιμον ἀντικείμενον τῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς του, τὸν ὅποιον ἐν εὔκαιρίᾳ δύναται νὰ κακομεταχειρισθῇ, βασανίσῃ, καταστρέψῃ καὶ ἀδικήσῃ.

Καὶ ἐδῶ παρακαλῶ νὰ σημειώσητε ὅτι δὲν ἐπιφ-

(16)

οίπτω ὅλα ταῦτα εἰς τοὺς Μοσλουμάνους ἐν γένει,
ἄλλ' ἴδιαιτέρως εἰς τὸν τοῦρκον καὶ μόνον τὸν τοῦρ-
κον. Δὲν εἶνε περιστατικὸν θρησκευτικοῦ ἀγῶνος τὸ
γεγονὸς ὃτι οἱ Ἀραβεῖς καὶ οἱ Ἰνδοὶ περιεγέλων τὸν
προκηρυχθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἵερὸν πόλεμον
κατὰ τὸ 1914 καὶ τὸν εἶπον ὃτι ὁ πόλεμος αὐτὸς δὲν
ἦτο ἵερὸς, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, καὶ τὸ γεγονὸς ὃτι οἱ
τοῦρκοι ἐπελήφθησαν τῆς κηρύξεως ἐκείνης νὰ ἀφιε-
ρωθῶσιν εἰς πόλεμον μέχρις ἐσχάτων, ὅχι κατὰ τῆς
Συνεννοήσεως ἀλλὰ κατὰ τῶν ὑποδούλων χρι-
στιανῶν εἶναι ἀπόδειξις τῆς κατὰ πεντακισθόρας
μεταξὺ τῶν τούρκων καὶ μὴ τούρκων μουσουλμάνων.

Πράγματι ἐὰν δὲν ἐπούκειτο περὶ πανούργου,
ἀσώτου καὶ δολίου πολιτικῆς προπαγάνδας, οὐδεὶς
τούλαχιστον ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ ἐφαντάζετο ὃτι ἡ κατη-
γορία ἐναντίον τῆς τουρκίας ἥδυνατο νὰ συγκλωσθῇ
μὲ ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἴσλαμισμοῦ. Ἐὰν δὲν συν-
ταγματάρχης *Laurence*, ὅστις πιστευτῶς ἔννοεῖ τὸν
Ἀραβα, ἔχει δίκαιον, ὁ ἄρειψ δὲν σκοτίζεται περὶ¹
τῆς τύχης τῆς τουρκίας καὶ ὅλοτελῶς ἀπορρίπτει τὴν
ἀξίωσιν τοῦ Σουλτάνου ὃτι εἶναι καλίφης τοῦ Ἰσλάμ.
Ἡ ἐνεργητικὴ κίνησις ἐν Ἰνδίαις, βοηθουμένη ὑπὸ²
τῆς δυνάμεως τοῦ ἐθνικισμοῦ φαίνεται κατ' ἀρχὰς
ὅτι ἦτο ἔξισου τεχνιτὴ καὶ ἀτελέσφορος, καὶ ἀν εἶναι
σήμερον σοβαρὰ λέγεται ὃτι σχετίζεται μὲ τὴν Ἰν-
δικὴν ἐθνικιστικὴν προπαγάνδαν.

Ἄλλ' οὕτως ἡ ἄλλως ἔχόντων τῶν πραγμάτων,
ἐὰν ἐπιθυμεῖτε ἀπόδειξιν, ὃτι ἐν ὀνόματι τοῦ ἴσλα-

(17)

μισμοῦ καὶ δυνάμεις τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ συνέβησαν αἱ τρομεραὶ ἐκεῖναι πορεῖαι τοῦ θανάτου κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων ὑπερέβησαν τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀκμαζούσης πόλεως τοῦ Λονδίνου, θὰ σᾶς παρεκάλουν νὰ ἀναγνῶσετε τὴν μὲν ἀγανάκτησιν γραφεῖσαν ἔκθεσιν⁴⁾ τὴν ὅποιαν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Γερμανὸς Dr. Johannes Lepsius ἐκεντήθη ἀπὸ λύπην περιπαθῆ καὶ ὀργὴν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Κάϊζερ τῷ 1915.

Αφοῦ μελετήσητε τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῶν «καταναγκαστικῶν ἀλλαξιοπιστῶν» (ἐ ἀ. σελ. 281) δὲν θὰ ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ ἔθεωρεῖτο δεδικαιολογημένη, διότι ἐξετέλει τὴν τουρκικὴν ἐρμηνείαν τοῦ μουσουλμ. νόμου, ἀπαλλάσσων τὴν Τουρκίαν ἀπὸ ἐπικίνδυνον παρουσίαν χριστιανῶν ἐμποδίων.

Θὰ ἀναγνώσητε ἐκεῖ πῶς τῷ 1915 κήρυχες διελάλουν ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ χωρία ὅτι ὅσοι ἡσπάζοντο τὸν ἴσλαμισμὸν ἥδύναντο νὰ παραμείνωσι, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἦσαν πείσμονες θὰ ἐπήγαινον εἰς τὸν θάνατον, πῶς ἐτίθετο ζώνη μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν καὶ μουσουλμανικῶν συνοικιῶν, πῶς σκεύη τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἐβεβηλοῦντο, πόσον χαμερπῶς τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἐβεβηλοῦντο,

(4) Le massacres d'Armenie. Le report secret du Dr. Johannes Kepsius, President de la Deutsche Orient Mission et de la Société Germano Armenien Paris 1919.

ἐκκλησίαι μετεβάλλοντο εἰς τεμένη, πῶς οὐδὲ σκεύη
ἔμιλύνοντο, πῶς οὐδεῖς πρὸ τοῦ θανάτου των ἡτι-
μάζοντο, πῶς ὁ τουρκικός ὅχλος ἦτο ἐλεύθερος νὰ
κατάσχῃ τὰ ὑπάρχοντα τῶν χριστιανῶν, πῶς γυναι-
κες καὶ παιδία ἀπέμνηκον τῆς πείνης, ἀπὸ φαβδι-
σιοὺς καὶ βασανιστήρια, ἔξαναγκαζόμενοι νὰ ἀρνη-
θοῦν τὸν Χριστὸν καὶ ἀρνούμενοι ἐλογχεύοντο, πῶς
τρυφεραὶ νεάνιδες βίᾳ ἐσύροντο ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν
καὶ Ἀμερικανικῶν Ὁρφανοφορείων καὶ βίᾳ ἐγκα-
θίσταντο ἐν τοῖς χαρεμίοις Ὁ Dr. Yonan, ὁ Ἀσ-
σύριος, μοὶ διηγεῖται ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὰ χα-
ρέμα τοῦ Κουρδιστᾶν 40 ἕως 50 χιλιάδες Συρίων
καὶ Ἀρμενίων γυναικῶν ἀρπαγεισῶν καὶ ὅτι τουρκικὴ
ἐπιτροπὴ ἔξετάξει τὴν ὑπόθεσιν! πῶς παιδιὰ υἱούμε-
τοῦντο ὑπὸ μόνου λμανικῶν οἰκιῶν μετὰ ἥ αὖτε τῆς
καταναγκαστικῆς συγκαταθέσεως τῶν γονέων των,
πῶς ὁ γέρων Ἀρμένιος, Χαρούτιον Τουρκιαὶ (ποῖον
μαρτύριον ἐν ὅλῳ τῷ μακρῷ μας ἐορτολογίῳ δύνα-
ται νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν δόξαν; ἀπήντα εἰς τοὺς οὐρ-
οεξεταστάς του. « Ἡμην χριστιανὸς νέος ὅν, τώρα
γέρων θὰ τὸν ἀρνηθῶ; » καὶ ἐτινάχθη ἔξω καὶ ἐφο-
νεύθη.

Τὰ μέγιστα ἐγκλήματα εἰς ὅλην τὴν ἴστορίαν
διεπράχθησαν εἰς ὄνομα καὶ δύναμι τῆς θρησκείας.

Τί εἶναι τοῦτο τὸ δποῖον ἡμεῖς συνηθροίσθη-
μεν ἐνταῦθα νὰ λύσωμεν καὶ ὑπὲρ οὗ προσευχόμε-
θα; ὑπέρ τίνος τὰ ἄθλια καὶ φοβισμένα ἀπομεινά-
ρια τῶν μαρτυρησάντων ἐθνῶν συνηγοροῦν μεθ' ἡμῶν;
Νέαν σταυροφορίαν, ίνα ὁ ἐπανιστάμενος Σταυρὸς

(19)

θριαμβεύσῃ ἐπὶ τῆς καταπατουμένης Ἰμισελήνου;
 Μὴ γένοιτο! Τὰ δόπλα ἡμῶν δὲν εἶναι τοιούτου δόπλι-
 σμοῦ. Αἱ νίκαι τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιτυγχάνονται μό-
 νον διὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς πίστεως
 καὶ προσευχῆς, τῆς Ἀδελφοσύνης καὶ Ἀγάπης. Δὲν
 ἀμφιβάλλω δτι, ἐὰν Ἑλλασσον οἱ δόροι, ἕκαστος τῶν
 ἔδω, δστις εἶναι ἀποφασισμένος νά σταματήσῃ τὴν
 σφαγὴν καὶ τερματήσῃ τὴν καταπίεσιν τῶν χριστια-
 νῶν ἐν ὀνόματι ἐνὶς διαστρεφομένου ἰσλαμισμοῦ, θὰ
 ήτο ἐξ ίσου ἀποφασισμένος νὰ σταματήσῃ καὶ θέσῃ
 τέρμα εἰς τὴν καταπίεσιν μουσουλμάνων, ὑποφερόν-
 των ἐν ὀνόματι ἐνὸς διαστρεφομένου χριστιανισμοῦ.

Ἐκδίκησιν; Ἀγχόνην τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ
 Ταλαάτ ἥ Ἐνβέρ ἥ Μουσταφᾶ Κεμάλ; τῶν παλαιο-
 τούρκων ἥ τῶν νεοτούρκων; ἀντίποινα ἐναντίον μου-
 σουλμανικῶν μειονοτήτων; Θεὸς φυλάξοι! Ἐὰν πρέ-
 πει νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ἔνοχοι, ἥ ζήτησις πρὸς τιμω-
 ρίαν πρέπει νὰ προέλθῃ ἐξ ἄλλων χειλέων καὶ οὐ
 χὴ ἐξ ίδιων μας.

Ἐχομεν ἀπόψε μαζύ μας τὴν Αὔτοῦ Μακα-
 ριότητα τὸν Ζαβέν, τὸν Ἀρμένιον Πατριάρχην Κων-
 σταντινουπόλεως, καλοκάγαθον χριστιανὸν, δστις πρού-
 τίμησε καὶ αὐτὸς τὴν πορείαν τοῦ θανάτου, ἀλλ'
 ἐσώθη ὑπὸ ἀγαθοῦ τούρκου, ἐξορισθεὶς εἰς Βαγδά-
 την, συνεμερίσθη τὴν τελείαν ἀπέλπιδα ὁδύνην τοῦ
 Ἐθνους τοῦ δόποίου αὐτὸς εἶναι ὁ συμβολικὸς πατήρ
 καὶ κεφαλή.

Ἐχομεν ἐπίσης τὸν Σεβασμιωτ. Χρύσανθον,
 τὸν εὐγενῆ μητροπολίτην Τραπεζοῦντος, δστις ἀντέ-

(20)

στη πρὸς πᾶν ἀντίποιων ἐν τῇ περιοχῇ του κατὰ τὸν βραχὺν θρίαμβον τῶν Ρώσων, ὅστις μοὶ διηγεῖται ὅτι εἶδεν ἴδιοις ὀφθαλμοῖς τὸν ἔκπατρισμὸν 150,000 ἐκ τοῦ ποιμνίου του καὶ ὅστις γνωρίζει ὅτι διὰ πολλοὺς ἔξ αὐτῶν ἡ ἀπαγωγή των ἐσήμαινε θάνατον.

Ἐνταῦθα εἶναι ἐπίσης ὁ ἀγιώτατος *Barsaum* ὁ πεπαιδευμένος ἀποστολικὸς Σῦρος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, τὸ ποίμνιον τοῦ ὄποίου τὴν στιγμὴν ταύτην σφαγιάζεται ἐν Κιλικίᾳ.

Ἐπίσης τὴν κυρίαν *Surma d'Mar Shimun*, ἐκ τοῦ ποτὲ μεγάλου καὶ περιφήμου Ἐθνους τῆς ὄποίας τὸ 1]3, τῆς ὄποίας ὁ ἀδελφὸς, ὁ Πατριάρχης *Mar Shimun* ἐμανατώθησαν ἐν ὀνόματι τοῦ τουρκικοῦ ἰσλαμισμοῦ. Δὲν ἦλθον εἰς τὸ Λονδίνον νὰ ζητήσωσιν ἐκδίκησιν. Δὲν θέλουν ν' ἀνταποδώσουν τὰς βασάνους των εἰς μουσουλμάνους ἄνδρας, γυναῖκας ἢ παιδία· ὁ τι ζητοῦν εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν ποιμνίων των, ἐλευθερία νὰ ἀναπνέουν, νὰ κινῶνται καὶ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀγαποῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἀπέθανεν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ διὰ τὸν Ὁποῖον οἱ πατέρες των καὶ αἱ μητέρες των ὑπέφερον καὶ ἀπέθανον, καὶ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ὁποίου εἶγαι ἔτοιμοι νὰ ὑφέρουν καὶ νὰ ἀποθάνουν.

Ὑπάρχει εἶς καὶ μόνον τρόπος ἵνα τοὺς ἀποδοθῆ ἐλευθερία· φάρμακα ἐπὶ χάρτου δὲν ἀρκοῦν. «Ο καρκίνος πρέπει νὰ ἔξολοιθρευθῇ». Ο Σουλτάνος πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Χριστιανικὴν καὶ Ελληνικὴν Κωνσταντινούπολιν. Ο ζυγὸς τοῦ τούρκου

(21)

πρέπει ἀπαξ διὰ παντὸς νὰ ἀποτιναχθῇ ἀπὸ τὸν
ραγὶὰ» τὸ ὄνειρον τοῦ τουρκικοῦ ἴσλαμισμοῦ, ὡς
κατακιητοῦ τῆς Οἰκουμένης, πρέπει νὰ διαγραφῇ
διὰ παντός.

«Ἀς κυβερνοῦν οἱ τοῦρκοι ἐαυτοὺς» ἔκραξε ὁ
Gladstone πρὸ τεσσαράκοντα αἴμοσταγῶν ἐτῶν,
«δὲν πρέπει νὰ κυβερνοῦν πλέον χριστιανούς.»

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας αἱ
εὐγενέστεραι ψυχαὶ ἀπήχουν τὴν φωνὴν ἔκεινην· ἡ
Βρεττανία ἐνεκεντρίσθη μὲ τὸ πῦρ μιᾶς μεγάλης
ἀποφάσεως.

‘Ο *Gladstone* καὶ *Brighth Newman*, *Liddon Scott Hotland* καὶ *Macoll* ἀναπαύονται εἰς τοὺς τάφους των·
κοιμᾶται ἡ συνείδησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μ’ ἔ-
κεινους; ’Εχαλαρώθη ἡ δύναμις τοῦ ἵσχυροτάτου τού-
του ἔθνους; ’Έχουσι γίνῃ δειλοὶ καὶ περιδεεῖς κατὰ
τὴν θέλησιν καὶ τὸ θάρρος, τὰ ὅποια ποτὲ πρότερον
δὲν ἐγκατέλειπον καὶ δὲν ἐστερήθησαν;

‘Αδελφοί μου, ἡ ἀνακωχὴ ὑπεγράφη πρὸ δέκα ἔξ
μηνῶν καὶ ὅμως ὁ θάνατος καλπάζει εἰς τὰς θυη-
σκούσας χώρας καὶ ὁ ‘Αδης—Μεγάλε θεέ, τοιοῦτος
‘Αδης—τὰς ἀκολουθεῖ! «Θὰ ἡδυνάμεθα ν ἀκούσω-
μεν τοὺς ὄλολυγμοὺς τῶν βασανιζομένων εἰς ἀπόστασιν
énὸς μιλλίου» γράφει ‘Αμερικανὸς αὐτόπτης μάρτυς
εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου· ‘Αγγλικὸς, Γαλ-
λικὸς, ‘Ιταλικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη, κατέλαβε τὰς
περιφερείας τῆς Μ. ‘Ασίας καὶ ἀπεσύρθη·

‘Ο Βρεττανικὸς στόλος πλέει σήμερον εἰς τὸν Βό-

(22)

σπορον· καὶ ἐν τούτοις ἡ ἔξιλόθρευσις ἔξακολουθεῖ νὰ συμπληροῦται. Ἀπὸ τὴν 12ην Νοεμβρίου 1918 ἑκάστη ἀνατολὴ καὶ δύσις τοῦ ἥλιου ἔγινε μάρτυς τοῦ φόνου ἀνδρῶν, τῆς ἀγωνίας τῶν γυναικῶν, τοῦ σκληροῦ θανάτου τῶν παιδίων. Δὲν ζητοῦμεν τὴν προστασίαν τῶν ἐπιζώντων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἀρμενίας, διότι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ὑποχρεοῦται δυνάμει συνθήκης, δυνάμει τιμῆς, δυνάμει εὐγνωμοσύνης διὰ βοήθειαν παρασχεθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ὁχι διότι ἀνήκομεν εἰς τὴν ἴδιαν θρησκείαν, ἀλλὰ διότι εἴμεθα ἀνθρωποι καὶ διότι γνωρίζομεν τὴν σημασίαν τῶν λέξεων «ἀδελφοσύνη καὶ «δίκαια τοῦ ἀνθρώπου».

Μοὶ φαίνεται δτὶ ἐνταῦθα, εἰς τὸ Λονδῖνον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ὑλιστικῆς κινήσεως καὶ ἐγωΐσμοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος μεταξὺ φατριῶν καὶ φιλοδοξιῶν, ἐν τῷ μέσῳ ἀνησυχιῶν καὶ ταραχῶν, αἱ ὅποιαι προέρχονται ἀπὸ τὰς μεγάλας μας ἀνάγκας, σήμερον ὑπάρχει μία σιγή. Εἰς τὸ οὖς τῶν δυναμένων ν' ἀκούουνται ἔρχεται φωνὴ ἀπελπισίας ἀπὸ τὰς ἀπομεμαρυσμένας χώρας, εἰς τὸν ὄφθαλμοὺς τοῦ δυναμένου νὰ βλέπῃ ἐμφανίζεται θέαμα ὑπερβαῖνον τὴν ἀνθρωπίνην ὅρασιν, εἰς τὴν καρδίαν, ἥτις δύναται νὰ αἰσθανθῇ, ἔρχεται ἡ ἀγγελία τοῦ σκοποῦ τοῦ ζῶντος Θεοῦ.

Δὲν ἡταντήσωμεν εἰς τὸν ἐπικαλούμενος τὸν Χριστὸν καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐπικαλούμενους ἡμᾶς;

Ἐως πότε, ὦ Θεὲ, ἔως πότε; τὸ αἷμασταγὲς ξῖφος γίνεται περισσότερον ἀκύτη κόκκινον.

(23)

Οστᾶ κιτρινισμένα, κατεσκληκότα σώματα, τρέμοντες σκελετοὶ σωρεύονται.

Τ' ἀκόλαστα θηρία ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λείαν των,
καὶ οἱ ἐπιζῶντες ἀκόμη, ζῶσι διὰ νὰ φοβῶνται, τοιοῦτο κακὸν, ὃ Θεὲ, τοιοῦτο κακόν;

Στεῖλε, Μεγάλε Θεὲ, τὴν ἐντολήν Σου περιβεβλημένην μὲ ίσχὺν, ἵνα αἱ Πολιτικαὶ Δυνάμεις ἀποβοῦν οἱ Ναῖται Σου οἱ ὄποιοι ἐφ' ὅσον προχωροῦν, οἱ φόνοι καὶ αἱ ὀρέξεις θὰ φεύγουν, ἕως ὅτου τὰ τελευταῖα ταῦτα λείψανα, περισωζόμενα, θὰ ύψωσουν πρὸς Σὲ, βοηθούμενα, ύπερασπιζόμενα, ἀγαπώμενα, χαίροντα τέλος, ἔνα ὕμνον, ἀγαπητὲ Θεὲ, ἔνα ὕμνον ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023436

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τεμάχια γραφών 12.

